https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Nizomiy nomidagi O‘zbekiston Milliy
Pedagogika Universiteti talabasi
Madirimova Nigora
nigoramadrimova51@gmail.com

UZLUKSIZ TA’LIM TIZIMIDAGI STRATEGIK UZILISHLAR VA OLIY TA’LIMDA KASBIY INTEGRATSIYA MUAMMOLARI

Annotatsiya: Maqolada uzluksiz ta’lim tizimidagi tizimli uzilishlar, xususan, oliy ta’lim bitiruvchilarining bandlik muammolari tahlil qilinadi. Tadqiqotda oliy ta’lim muassasalarida (OTM) "parallel kasbiy ta’lim" modelini joriy etish va Yevropa standartlari asosida malakali kadrlar eksportini yo‘lga qo‘yish bo‘yicha strategik takliflar ilgari surilgan. Shuningdek, akademik ta’lim va mehnat bozori o‘rtasidagi nomutanosiblikni bartaraf etish mexanizmlari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: Uzluksiz ta’lim, kasbiy kompetensiya, bandlik, dual ta’lim, malaka standarti, mehnat migratsiyasi, kadrlar eksporti, parallel ta’lim.

Аннотация: В статье анализируются разрывы в системе непрерывного образования, в частности проблемы трудоустройства выпускников вузов. Автором предложены стратегические предложения по внедрению модели «параллельного профессионального образования» в вузах и налаживанию экспорта кадров на основе европейских стандартов.

Ключевые слова: Непрерывное образование, профессиональные технологии, занятость, дуальное обучение, стандарт квалификации, трудовая миграция, экспорт кадров.

O‘zbekistonning zamonaviy ta’lim modelida maktab va undan keyingi bo‘g‘inlar o‘rtasida o‘zaro aloqadorlik mavjud bo‘lsa-da, oliy ta’lim bosqichida

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

real mehnat jarayonidan uzilish kuzatilmoqda. Amaliyotda “uzluksizlik” tamoyili ko‘pincha deklarativ xarakterga ega bo‘lib, talabaning kasbiy kompetensiyalari mehnat bozori dinamikasidan ortda qolmoqda. Ushbu tizimli uzilishni quyidagi fundamental omillar bilan izohlash mumkin:

— Akademik va amaliy ko‘nikmalar jarligi (Skills Gap): Oliy ta’lim o‘quv jarayonining haddan tashqari nazariylashgani natijasida talaba zamonaviy asbob-uskunalar va texnologik dasturlar bilan ishlash ko‘nikmasiga ega bo‘lmaydi.

— Diplomga yo‘naltirilganlik (Degree-centric system): OTM diplomi amaliy malaka (qualification) tasdig‘i emas, balki “ijtimoiy maqom” belgisiga aylanib qolgan. Bu ish beruvchining bitiruvchini qayta o‘qitishiga yoki tajribasiz kadr sifatida rad etishiga sabab bo‘lmoqda.

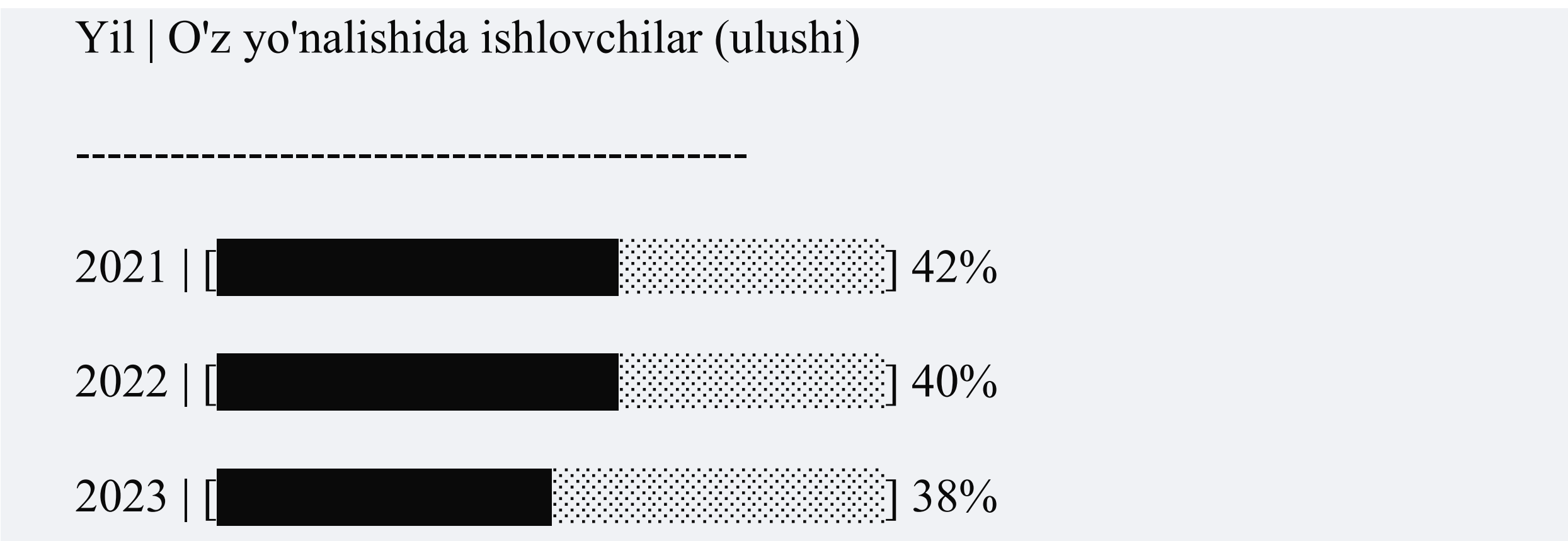
— Mehnat bozori prognozlarining yetishmasligi: Kvotalar iqtisodiyot ehtiyojidan kelib chiqib emas, balki OTMning mavjud professor-o‘qituvchilari salohiyatiga qarab belgilanmoqda.

— Sanoat va OTM integratsiyasining zaifligi: Dual ta’lim elementlarining sustligi korxonalarning ta’lim jarayonidagi ishtirokini rasmiyatchilik darajasida qoldirmoqda.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Yil	Jami (shartli)	O‘z yo‘nalishida	Yo‘nalishi bo‘lmagan sohada
2021	10000	4200	5800
2022	10000	4000	6000
2023	10000	3800	6200
2024	10000	4100	5900
2025 (prognoz)	10000	4400	5600

2024–2025-yillar statistik ma’lumotlari oliy ta’lim samaradorligining pastligini ko‘rsatmoqda. Har 10 000 nafar bitiruvchining 59 foizi (5 900 nafari) o‘z mutaxassisligi bo‘yicha ish topa olmayotgani yoki norasmiy sektorda bandligi kuzatiladi.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

2024 | [████████████▒▒▒▒▒▒▒▒] 41%

2025 | [████████████▒▒▒▒▒▒▒▒] 44%

(█ = O'z sohasida, ▒ = Boshqa sohada/Ishsiz)

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, yuqori texnologiyali va yengil sanoat sohalarida bitiruvchilarning 42 foizi zamonaviy texnikani boshqara olmasligi sababli o'z sohasidan chiqib ketmoqda. Bu "yo'qotilgan investitsiya" (sunk cost) bo'lib, davlat va jamiyat resurslarining samarasiz sarflanishiga olib keladi.

Yevropa tajribasi, xususan, Germaniya va Avstriyaning dual ta’lim modellari shuni ko‘rsatadiki, ta’lim muassasasi mehnat bozoriga "tayyor mahsulot" emas, balki aniq "kompetensiya" yetkazib beradi.

— Dual ta’lim va malaka tan olinishi: Germaniyada talaba haftaning 60% vaqtini korxonada o‘tkazadi va bitiruvda ham akademik diplom, ham sanoatda tan olinadigan professional sertifikatga ega bo‘ladi.

— O‘zbekiston uchun reallik: Bizda tizim nomini o‘zgartirish (masalan, kollejdan texnikumga) mohiyatni o‘zgartirmayapti. Bizga "yevropacha nomlar" emas, balki Yevropa malaka standartlari (EQF) bilan uyg‘unlashgan dasturlar zarur.

Maqolada oliy ta’lim samaradorligini oshirish uchun **“***Oltin uchburchak***”** va **“***Parallel kasbiy diplom***”** modellarini joriy etish taklif etiladi:

1. Dual kvalifikatsiya tizimi: Talaba 2-kursdan boshlab asosiy mutaxassisligiga yaqin bo‘lgan amaliy ishchi kasbi bo‘yicha sertifikat (ikkinchi diplom) olishi shart. Masalan, iqtisodchi talaba “ma’lumotlar tahlilchisi” yoki “logistika operatori” sertifikatiga ega bo‘lishi lozim.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

2. Kredit-modul tizimini ishlab chiqarishga bog‘lash: 4-kurs o‘quv rejasini 100% ishlab chiqarishda o‘tkazish (Pre-graduation internship) va buni nazorat qilishning shaffof tizimini yaratish.

3. Eksportbop kadrlar tayyorlash: OTMlar qoshida xalqaro (IHK, HWK) standartlarga mos kurslarni tashkil etish orqali bitiruvchilarning tashqi mehnat migratsiyasida past malakali mehnatdan yuqori malakali “karyera”ga o‘tishini ta’minlash.

Oliy ta’limning strategik maqsadi faqat diplomli kadr yetkazish emas, balki “bozorbop malaka” egasini tayyorlashdir. “Parallel kasbiy diplom” modeli akademik ta’lim va amaliy mehnat o‘rtasidagi jarlikni bartaraf etuvchi strategik ko‘prik bo‘lib xizmat qiladi. Bu model nafaqat ishsizlikni kamaytiradi, balki milliy kadrlarimizning global mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini ta’minlaydi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yildagi ta’lim va bandlik sohasidagi Farmon va Qarorlari.
2. OECD (2024), "Higher Education and Labour Market in Uzbekistan".
3. European Union (2022), "Guidelines for Vocational and Academic Integration".
4. Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi statistik byulletenlari (2021-2025).